

ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Εισαγωγή

"Η σύγχρονη επιστημονική έρευνα (των τελευταίων 30 έως 50 ετών) αποφαίνεται ότι τα πρώτα στάδια της ζωής, δηλαδή η προγεννητική περίοδος -από τη σύλληψη έως τη γέννηση- έχουν καθοριστική σημασία για την ανάπτυξη του ανθρώπου, είναι θεμέλιο της υγείας του, της ψυχικής του ισορροπίας, ακόμη και του χαρακτήρα του".

A. Οι Αρχαίοι Έλληνες Φιλόσοφοι για την Προγεννητική Αγωγή

Οι αρχαίοι έλληνες φιλόσοφοι έδιναν μεγάλη σημασία στην αγωγή του παιδιού πριν ακόμη αυτό γεννηθεί. Διασώζεται ο διάλογος του Σωκράτη μ' έναν επιφανή πλούσιο Αθηναίο. Όταν ο γιος του δεύτερου έγινε ενός έτους τον πήγε στο Σωκράτη για να αναλάβει την διαπαιδαγώγησή του. Ο Σωκράτης όμως του απάντησε: "Μου τον φέρνεις πολύ αργά!" Όταν γεννήθηκε το δεύτερο παιδί του πλούσιου Αθηναίου, έσπευσε να αναθέσει την διαπαιδαγώγησή του στον μεγάλο φιλόσοφο αμέσως μετά τη γέννησή του. Εκείνος όμως και πάλι του απάντησε: "Έρχεσαι και πάλι πολύ αργά! Έπρεπε να έλθεις πριν από τη γέννηση, πριν ακόμη από τη σύλληψη του παιδιού σου!".

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι συμβουλές που παραθέτει ο Αριστοτέλης για τις εγκυμονούσες: "οι έγκυες θα πρέπει να προσέχουν τη φυσική τους κατάσταση, να κάνουν σωματική άσκηση και να τρώνε θρεπτικές τροφές ... αντίθετα όμως από το σώμα θα πρέπει να διατηρούν ήρεμη τη διάνοια τους, γιατί φαίνεται πως τα παιδιά κατά τη διάρκεια της κυοφορίας απορροφούν τη ζωή από την μητέρα τους, όπως το φυτό από τη γη".

Εντυπωσιακές είναι και οι θέσεις των Πυθαγορείων φιλοσόφων που φαίνεται να συμπίπτουν με αυτές των σύγχρονων επιστημόνων: "... και ακόμη θεωρούσαν, ότι όσοι κάνουν παιδιά πρέπει να λαμβάνουν ιδιαίτερη πρόνοια για τους μελλοντικούς απογόνους. Η πρώτη λοιπόν και μέγιστη πρόνοια είναι ο καθένας να παρέχει τον εαυτό του, για να γεννηθούν παιδιά, αφού έχει ήδη ζήσει και συνεχίζει να ζει με σωφροσύνη και υγιεινά,

χωρίς να χορταίνει με τροφές παράκαιρα, χωρίς να τρέφεται με τροφές που καθιστούν χειρότερες τις σωματικές έξεις, αλλά πάνω από όλα χωρίς να έρχεται σε κατάσταση μέθης. Διότι θεωρούσαν ότι τα μοχθηρά σπέρματα προκύπτουν από φαύλους, δυσαρμονικούς και ταραχώδεις χαρακτήρες. Γενικά μάλιστα θεωρούσαν ότι κάποιος που πρόκειται να δώσει ζωή και να οδηγήσει κάποιον στη γέννηση και στην ύπαρξη, δεν πρέπει καθόλου να είναι οκνηρός και απερίσκεπτος, χωρίς να προνοήσει με κάθε επιμέλεια για αυτόν που θα γεννηθεί• έτσι, ο ερχομός των νεογνών στην ύπαρξη και στη ζωή θα είναι όσο το δυνατό πιο ευχάριστος. Εξάλλου και εκείνοι που αγαπούν τους σκύλους φροντίζουν με κάθε δυνατή επιμέλεια για τη γέννησή τους, ώστε τα καλά κουτάβια να γεννηθούν από τα σκυλιά που πρέπει, όταν πρέπει και όπως πρέπει".

Παρόμοιες απόψεις διατυπώνει και Πλάτωνας στο έκτο βιβλίο των νόμων (VI). Αφού αναφέρεται στην ιδανική πολιτεία και στο πώς η επιλογή των σωστών αρχόντων θα συμβάλλει στην ευνομία και την ευδαιμονία της, επισημαίνει την ανάγκη να αποκτήσει το ζεύγος σωστά παιδιά: "πειράσθαι την των παιδων ομαλοτητα". Έπρεπε να προσφέρει στην πολιτεία τα ομορφότερα, τα πιο δυνατά και εύρωστα παιδιά: "νύμφην χρη διανοείσθαι και νυμφίον ως ότι καλλίστους και αρίστους εις δύναμιν αποδειξομένος παίδας τη πόλει". Για το λόγο αυτό "στο διάστημα της τεκνοποιίας πρέπει τα ζεύγη να προσέχουν να μην πράττουν ούτε νοσηρά πράγματα, ούτε βιαιότητες και αδικίες, διότι αυτά εντυπώνονται στα σώματα και τις ψυχές των παιδιών...".

Το έβδομο βιβλίο των νόμων του Πλάτωνα αναφέρεται στο πως θα ανατραφούν τα παιδιά, ώστε να μην έχουν φόβο και δειλία, αλλά αρετή, ανδρεία και καλοσύνη, συνδέοντας τη διαμόρφωση του χαρακτήρα με την περίοδο της κυοφορίας. Έτσι, λοιπόν, "οι γυναίκες στη διάρκεια της εγκυμοσύνης τους έπρεπε ιδιαίτερα να προσέχουν, ώστε να μη δοκιμάζουν ούτε πολλές ηδονές, ούτε λύπες αλλά να ζουν στην περίοδο αυτή τιμώντας την, φροντίζοντας να είναι ήρεμες, χαρούμενες, με καλή διάθεση".

Στη συνάφεια αυτή αξίζει να αναφέρουμε την αντίληψη που επικρατεί στην Κίνα. Για τους Κινέζους, όταν γεννιέται ένα παιδί ήδη έχει ηλικία ενός έτους, γιατί ακριβώς η ηλικία του προσμετράται από τη στιγμή της σύλληψής του. Μάλιστα οι εγκυμονούσες γυναίκες στην Κίνα πριν από χίλια χρόνια έχαιραν ιδιαίτερης εκτίμησης. Ζούσαν κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης τους σε ειδικά προετοιμασμένα οικήματα. Προσπαθούσαν ν'

απολαύσουν την ομορφιά και το μεγαλείο της φύσης, της δημιουργίας και να το αποτυπώσουν στα κυοφορούμενα παιδιά τους. Ο περίπατος κοντά στη φύση, ο θαυμασμός της ανατολής του ηλίου, της άνοιξης, το κελάρυσμα του τρεχούμενου νερού, η ποίηση, η μουσική, το τραγούδι, όλη η αρμονία του σύμπαντος πίστευαν ότι θα συντελούσε στην αρμονική διάπλαση του σώματος και τις ψυχής του παιδιού τους.

B. Θεολογική Προσέγγιση της Προγεννητικής Αγωγής

Κρίνεται σημαντικό, πριν αναλύσουμε το θέμα να δοθεί ο ορισμός του εμβρύου για την ορθόδοξη εκκλησία: " Η εκκλησία ευθείς εξ αρχής με συνέπεια και σαφήνεια αντικρίζει τον άνθρωπο ως κατ' εικόνα Θεού πλασμένο "έξ ἄκρας συλλήψεως". Αξίζει να υπογραμμίσουμε ότι "η ψυχή δεν εγκαθίσταται στο σώμα αλλά συγγενάται, είναι σύμφυτη με αυτό". Τη θέση αυτή υποστηρίζει και ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός: "Αμα δὲ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχή πέπλασται". Από τη στιγμή της συλλήψεως του λοιπόν, το έμβρυο αποτελεί τέλειο άνθρωπο που φέρει αθάνατη ψυχή και ως τέτοιο θα ειδωθεί στη συνέχεια της εργασίας.

Σύμφωνα με τα κείμενα της Αγίας Γραφής και των πατέρων της εκκλησίας θεωρείται πολύ σημαντικός όχι μόνον ο τρόπος που κυοφορείται το έμβρυο, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο συλλαμβάνεται. Οι πατέρες της εκκλησίας διδάσκουν ότι η καθαρότητα της Παναγίας οφείλεται στη χάρη του Θεού, στους εξαγνισμούς των προπατόρων και στο δικό της προσωπικό αγώνα. Πράγματι οι διαδοχικές καθάρσεις των προπατόρων συντέλεσαν, όπως λέγει ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, ώστε το σπέρμα του αγίου πατέρα της, του Ιωακείμ, να έχει καλά στοιχεία. Γι αυτό ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός αποκαλεί το σπέρμα του Ιωακείμ "σπέρμα πανάμωμον".

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του προφήτη Σαμουήλ. Οι γονείς του, ο Ελκανά και η Άννα νήστευσαν και στη συνέχεια συνευρέθηκαν. Ο άγιος Ιω. ο Χρυσόστομος σημειώνει ότι η σύλληψη του Σαμουήλ έγινε χάρη στις προσευχές, τα δάκρυα και την πίστη της μητέρας του και όχι, όπως στους άλλους, "ὑπνοι καὶ σύνοδοι τῶν γεννησάντων μόνο". Από μια τέτοια ευλογημένη ένωση γεννιέται ο προφήτης Σαμουήλ, ο οποίος "σεμνοτέρας τῶν ἄλλων ἔσχε τὰς γονάς".

Μέσα σε ατμόσφαιρα προσευχής συλλαμβάνεται και ο Τωβίτ. Ο Τωβίας, πατέρας του Τωβίτ πριν συνέρθει με την γυναίκα του είπε: "καὶ προσευξώμεθα, ἵνα ἐλεήσῃ ἡμᾶς ὁ Κύριος... καὶ νῦν, Κύριε, οὐ διὰ πορνείαν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἀδελφὴν μου ταύτην, ἀλλὰ ἐπ' ἀληθείας ἐπίταξον ἐλεῆσαί με καὶ αὐτῇ συγκαταγῆρασαι. καὶ εἶπε μετ' αὐτοῦ· ἀμήν. καὶ ἐκοιμήθησαν ἀμφότεροι τὴν νύκτα". Θεωρεῖται αναγκαίον σύμφωνα με το παραπάνω χωρίο, ἡ σχέση του ζευγαριού να πραγματοποιεῖται μέσα στα πλαίσια ἀλληλοσεβασμού, πνευματικῆς ωριμότητος καὶ ἀληθινῆς ἀγάπης.

Στην Ἁγία Γραφή το ἔμβρυο ἀντιμετωπίζεται ὡς πρόσωπο καὶ ὡς τέτοιο μπορεῖ να λάβει τὴ χάρι του Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγιαστικὴ προφητικὴ κλήση.

Ὁ Ησαΐας ἰσχυρίζεται ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα του ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας του καθὼς καὶ τὴν προφητικὴ του κλήση: "Κύριος ἐκ κοιλίας μητρὸς μου ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα μου... καὶ νῦν οὕτως λέγει Κύριος, ὁ πλάσας με ἐκ κοιλίας δοῦλον ἐαυτῷ τοῦ συναγαγεῖν τὸν Ἰακώβ καὶ Ἰσραὴλ πρὸς Αὐτόν".

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὁ Ἰερεμίας ὁμολογεῖ ὅτι δέχθηκε τὴν προφητικὴ κλήση ἀπὸ το Θεό πρὶν ἀκόμη γεννηθεῖ: "πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελεθεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε, προφήτην εἰς ἔθνη τέθεικά σε". Ἀλλὰ καὶ στὸν Ψαλμωδὸ συναντάμε τὴν ἀντίληψη τῆς Θεϊκῆς πρόνοιας γιὰ τὴ δημιουργία καὶ τὴν ἀνάπτυξη του ἐμβρύου. Στὸν 138 ψαλμὸ ἀναφέρεται "σὺ ἐκτίσω τοὺς νεφρούς μου, Κύριε, ἀντελάβου μου ἐκ γαστρὸς μητρὸς μου. 14 ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης· θαυμάσια τὰ ἔργα σου, καὶ ἡ ψυχὴ μου γινώσκει σφόδρα". Καὶ στὸν 21ο ψαλμο, Ὁ Ψαλμωδὸς δείχνει να ἀπολαμβάνει τὴν προστασία του Θεοῦ ἀκόμη ἀπὸ ἔμβρυο: "ἐπὶ σὲ ἐπερρίφην ἐκ μήτρας, ἐκ κοιλίας μητρὸς μου Θεὸς μου εἶ σύ". Τὸ γεγονὸς τῆς ἀγιαστικῆς κλήσης ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ἐμβρυϊκὴ τους ηλικία συναντάμε καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ὄταν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ προανήγγειλε στὸν προφήτη Ζαχαρία τὴ γέννηση του Ἰωάννου του Προδρόμου δήλωσε ὅτι τὸ παιδί θα λάβει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἐνῶ ἀκόμη θα βρίσκεται στὴ μήτρα τῆς μητέρας του "καὶ Πνεύματος Ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ".

Ὁ Ἀπ. Παῦλος, ἐπίσης, στὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ ὁμολογεῖ ὅτι προορίστηκε ἀπὸ το Θεό να γίνῃ ἀπόστολος ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐνδομήτρια ζωὴ του: "Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ".

Αλλά και στο βίο του Αγίου Σεργίου συναντάμε αυτήν την αγιαστική κλήση. Στο συναξάρι του αναφέρεται ότι "Λίγες ημέρες πριν από την γέννησί του, μία Κυριακή, η μητέρα του βρισκόταν σέ έναν ναό, και παρακολουθοῦσε τὴν Θεία Λειτουργία. Ξαφνικά, καθώς θὰ ἄρχιζε ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ βρέφος φώναξε μέσα ἀπὸ τὰ μητρικὰ σπλάγχνα! Ἡ φωνή του ἀκούσθηκε ἀπὸ πολλούς. Τὴν ὥρα τοῦ Χερουβικοῦ τὸ βρέφος φώναξε πάλι. Καὶ ὅταν ὁ ἱερέας ἔφθασε στὴν ἐκφώνησι· πρόσχωμεν τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις, τὸ βρέφος φώναξε γιὰ τρίτη φορά. Ὅλοι τότε κατάλαβαν ὅτι θὰ γεννιόταν ἕνας μεγάλος Ἅγιος, ἕνας λύχνος τοῦ κόσμου καὶ ὑπηρέτης τῆς Ἁγίας Τριάδος."

Το κορυφαίο κείμενο που καταδεικνύει ὅτι τὸ ἔμβρυο λαμβάνει Πνεύμα Ἅγιο, εἶναι ἡ γνωστὴ ευαγγελικὴ περικοπὴ που αναγιγνώσκεται στο μικρὸ παρακλητικὸ κανόνα και αναφέρεται στη συνάντηση τῆς Ελισάβετ, μητέρας του Ἰωάννου του Προδρόμου και τῆς Παναγίας ἀμέσως μετὰ τον ευαγγελισμό τῆς: "καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλη καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου".

Σύμφωνα με τον Ἅγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἐνὼ ἦταν ἀκόμη ἔμβρυο ἐξὶ μηνῶν δέχθηκε τὸ προφητικὸ χάρισμα και σκίρτησε ἀναγνωρίζοντας τον Κύριό του. Μάλιστα τὸ χάρισμα αὐτὸ μετέδωσε και στη μητέρα του Ελισάβετ, ἡ ὁποία ἀναγνώρισε στο πρόσωπό τῆς Παναγίας τὴ Μητέρα του Χριστοῦ.

Στο ἴδιο περιστατικὸ, παρατηροῦμε ὅτι και ὁ Ἰησοῦς ὡς ἔμβρυο ἀναγνωρίζεται ἀπόλυτα ὡς Κύριος λίγες μέρες μάλιστα μετὰ τὴ σύλληψη του, ἐφόσον ἡ Παναγία "μετὰ σπουδῆς" πῆγε στην Ελισάβετ. Δηλαδή ἡ ἐμβρυικὴ κατάσταση του Ἰησοῦ δεν περιορίζει καθόλου τὴ θεότητά του και τὴν ἀναγνώριση αὐτῆς.

Συμπερασματικά, καταλήγουμε ὅτι ἡ ἐκκλησία μας προβάλλει τὴν ἱερότητα και σπουδαιότητα του γεγονότος τῆς σύλληψης του ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὀρίζεται ὡς πρόσωπο με ἀθάνατη ψυχὴ ικανὸ να λάβει τὴν αγιαστικὴ χάρη ἀπ' τὴν πρώτη κιόλας στιγμὴ τῆς σύλληψης του. Γι αὐτὸ και τιμὰ τις συλλήψεις προσώπων τῆς Θείας Οικονομίας: του

Κυρίου μας, την ημέρα του Ευαγγελισμού στις 25 Μαρτίου, της Θεοτόκου στις 9 Δεκεμβρίου και του Ιωάννου του Προδρόμου στις 23 Σεπτεμβρίου.

Στο θέμα της προγεννητικής αγωγής αναφέρονται και πολλοί σύγχρονοι πατέρες και Άγιοι της εκκλησίας μας. Κάποτε, αναφέρεται σε μαρτυρία πνευματικού του παιδιού, ρώτησαν το γέροντα Σωφρόνιο Σαχάρωφ, γιατί κάποιοι άνθρωποι λαμβάνουν τη χάρη του Αγίου Πνεύματος από νωρίς στη ζωή τους και τη διατηρούν, ενώ άλλοι την χάνουν, και γιατί κάποιοι άλλοι δεν τη δέχονται καθόλου. Εκείνος απάντησε: "Αυτό εξαρτάται από την εγκυμοσύνη. Όταν το παιδί έχει δεχθεί στη μητρική κοιλιά ως έμβρυο, την αγάπη, γαλήνη και προσευχή της μητέρας του, ήδη από τα επτά του χρόνια αισθάνεται τη θεία παρουσία"

Στην προγεννητική αγωγή αναφέρεται και ο Άγιος Πορφύριος ο Καυσοκαλυβίτης. Το ενδιαφέρον του για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών είναι ιδιαίτερο. Αρκετές φορές αποδίδει προβλήματα υγείας ή ψυχολογικά των παιδιών στην κακή συμπεριφορά των γονιών κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.

Φαίνεται πως οι αρμονικές σχέσεις των γονέων, η ειρηνική συμβίωση και η μεταξύ τους αγάπη παίζουν καθοριστικό ρόλο στην σωματική και ψυχική ανάπτυξη του εμβρύου. Παρόμοιες συμβουλές έδινε ο Άγιος Παΐσιος προς τις εγκυμονούσες μητέρες. "Η ανατροφή των παιδιών αρχίζει από την εγκυμοσύνη. Αν η μητέρα που κυοφορεί συγχύζεται και στενοχωριέται, το έμβρυο μέσα στην κοιλιά ταραάζεται. Ενώ όταν η μάνα προσεύχεται και ζει πνευματικά, το παιδάκι στην κοιλιά της μάνας αγιάζεται. Γι αυτό η γυναίκα όταν είναι έγκυος, πρέπει να λέει την ευχή, να μελετάει λίγο από το ευαγγέλιο, να ψάλλει, να μην έχει άγχος, αλλά και οι άλλοι να προσέχουν να μην την στεναχωρούν". Έτσι τα παιδιά γεννούνται αγιασμένα και δεν παρουσιάζουν προβλήματα επικοινωνίας με τους γονείς τους ούτε σε μικρή ούτε σε μεγαλύτερη ηλικία.

Γ. Ενδεικτικές αναφορές της Σύγχρονης Επιστήμης για την Προγεννητική Αγωγή

Η μελέτη της Προγεννητικής και Περιγεννητικής ψυχολογίας άρχισε τη δεκαετία του 1970 καθώς αναπτύχθηκαν τα διάφορα τεχνολογικά μέσα που επέτρεψαν την παρακολούθηση της ζωής από την ενδομήτρια φάση.

Πολυάριθμες μελέτες έχουν γίνει στην προγεννητική ζωή και όλες συγκλίνουν στο ίδιο αποτέλεσμα: "...το έμβρυο αισθάνεται, δέχεται πολλά μηνύματα, ταραάζεται, αντιδρά, θυμάται, μαθαίνει...". Ακόμη και η στιγμή της σύλληψης του θεωρείται πολύ σημαντική, καθώς η ατμόσφαιρα στην οποία βιώθηκε επηρεάζει την επιλογή των γονιδίων.

Μελέτες έχουν δείξει ότι οι αισθήσεις ήδη αναπτύσσονται από την εμβρυϊκή ηλικία. "Το έμβρυο ζει και κινείται στο αμνιακό υγρό. Τα χεράκια του είναι σε επαφή με το πρόσωπο, πιπιλάει το δάκτυλο. Το δέρμα του δηλαδή, συνεχώς δέχεται ερεθίσματα. "Έτσι αναπτύσσεται η αφή. Έρευνες απέδειξαν ότι το έμβρυο ανταποκρίνεται θετικά και αρνητικά αντίστοιχα στη γλυκιά και πικρή ουσία που εισάχθηκε στο αμνιακό υγρό. Έχει, λοιπόν, την αίσθηση της γεύσης. Αλλά και η όσφρηση αναπτύσσεται ήδη στην ενδομήτριο ζωή. Αποδείχθηκε ότι τα νεογέννητα έχουν την ικανότητα να αναγνωρίζουν τη μυρωδιά του μητρικού γάλακτος συγκριτικά με αυτή του ξένου ή τις ιδιαίτερες μυρωδιές της τοπικής τους κουζίνας. Επίσης, η ακοή του εμβρύου δέχεται πολλά ερεθίσματα και μέσα από το σώμα της μητέρας, αλλά και από το εξωτερικό περιβάλλον. Ο κτύπος της καρδιάς της μητέρας είναι εκείνος που το συνοδεύει σ' όλη τη διάρκεια της κυοφορίας. Ο ρυθμός της ζωής του συνδέεται μ' αυτόν, γι' αυτό συχνά τοποθετούνται τα νεογέννητα κοντά στην καρδιά της μητέρας, προκειμένου ν' ακούσουν το γνώριμο κτύπο και να ηρεμήσουν. Επίσης η φωνή της μητέρας, όπως και του πατέρα ή κάποιου αδελφού, είναι ήδη γνώριμες στο νεογέννητο. Σημαντική είναι η επίδραση της μουσικής στο έμβρυο. Χαλαρώνει με την μελωδική μουσική - μάλιστα δείχνει προτίμηση στον Mozart, τον Vivaldi και όχι τη ροκ μουσική - ενώ διαμαρτύρεται και ταραάζεται με τους δυνατούς, υψηλούς και θορυβώδεις ήχους. Η όραση δεν είναι αρκετά ανεπτυγμένη, καθώς το περιβάλλον της μήτρας είναι σκοτεινό. Ωστόσο, αρκετά νωρίς το έμβρυο αντιλαμβάνεται την έκθεση της μητέρας στην ηλιακή ακτινοβολία.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το έμβρυο ακούγοντας την ανθρώπινη φωνή καταγράφει τους ήχους, τους τόνους και του ρυθμούς της μητρικής γλώσσας". Μάλιστα σύμφωνα με έρευνα του Vedona και συν, η λεκτική επικοινωνία που αναπτύσσει η μητέρα με το έμβρυο είναι παράγοντας που σχετίζεται με τη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού.

Επιπλέον, γίνεται λόγος για κυτταρική μνήμη του εμβρύου η οποία αναπτύσσεται από την πρώτη στιγμή της σύλληψης και επιδρά πολλές φορές στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του ανθρώπου στη μετέπειτα ζωή τους. Το έμβρυο δεν αναπτύσσει μόνον τις πέντε αισθήσεις και τη μνήμη κατά τη διάρκεια της κύησης, αλλά διαμορφώνει και συνείδηση. Σύμφωνα με τη θεωρία του ψυχιάτρου Καυκαλίδη: "ο άνθρωπος δεν γεννιέται 'άγραφο χαρτί' Η συνείδηση διαμορφώνεται μέσα στη μήτρα. Το έμβρυο νιώθει από την πρώτη στιγμή της συνένωσης του σπερματοζωαρίου με το ωάριο των φυσικών του γεννητόρων. Για την εμβρυϊκή συνείδηση η μητρική αποδοχή ή απόρριψη αποτελούν, μηνύματα-ερεθίσματα που κατά κανόνα αφήνουν τα ίχνη τους στα ανθρώπινα κύτταρα.

Έχοντας λοιπόν, το έμβρυο συνείδηση του περιβάλλοντος του από τη στιγμή της σύλληψης μπορεί να νιώσει, εάν είναι επιθυμητό ή όχι. Ο Καθηγητής της ψυχολογίας του πανεπιστημίου της Χαιδελβέργης Ludwig Janus κάνει λόγο για την απορριπτική και αποδεκτική μήτρα. Στην πρώτη περίπτωση το έμβρυο κατακλύζεται από συναισθήματα ανασφάλειας, τρόμου, απόρριψης ενώ στη δεύτερη από αντίστοιχα γαλήνης, αποδοχής και ασφάλειας. Δηλαδή, τα πρώτα συναισθήματα θλίψης ή χαράς που νιώθει η μητέρα ανάλογα με το αν ήταν επιθυμητή ή όχι η εγκυμοσύνη της γίνονται αντιληπτά απ' το έμβρυο. Ιδιαίτερα η χαρά, η πληρότητα της μητέρας ως συναισθήματα αποτελούν πολύτιμη "ψυχική τροφή" για το έμβρυο. Τα συναισθήματα αυτά είναι δυνατό να επανενεργοποιηθούν στη μετέπειτα ζωή του ανθρώπου, όταν δοθούν ανάλογες αφορμές.

Αλλά και η συγκινησιακή φόρτιση της μητέρας που μεταφέρεται στο έμβρυο, μπορεί να επηρεάσει αποφασιστικά την αρμονική ανάπτυξη του εγκεφάλου του εμβρύου. Τα συναισθήματα της μητέρας συνοδεύονται από την έκκριση διαφόρων χημικών ουσιών στον οργανισμό της. Οι ουσίες αυτές διαπερνούν τον πλακούντα, εισβάλλουν στην κυκλοφορία του εμβρύου και προκαλούν ανάλογες καταστάσεις. Το έμβρυο, όμως, δεν κατέχει μηχανισμούς άμυνας που χρησιμοποιεί ο ενήλικας κι έτσι είναι εντελώς εκτεθειμένο σε όλη την ένταση των συναισθημάτων.

Υπάρχουν ωστόσο και θετικά συναισθήματα. Η χαρά, η ηρεμία, η λαχτάρα του ερχομού του παιδιού προκαλούν στον οργανισμό της μητέρας την έκκριση των ορμονών της αγάπης και της χαράς (των ενδορφινών και της ωκυτοκίνης). Οι ορμόνες αυτές

δημιουργούν στο παιδί την προδιάθεση, ώστε ν' αναπτύξει ένα χαρούμενο ειρηνικό και αισιόδοξο χαρακτήρα.

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως "η ομαλή επικοινωνία της μητέρας και του εμβρύου είναι καθοριστική για την αρμονική ανάπτυξη του". Η σχέση μητέρας και παιδιού, η πρώτη σχέση που βιώνει ο άνθρωπος από τη στιγμή της σύλληψής του "επηρεάζει διάφορους παράγοντες στο ίδιο το παιδί όπως την ανάπτυξη του εγκεφάλου, τη λειτουργία του νευρικού συστήματος, την αυτοπεποίθησή του, τη νοημοσύνη του και την ικανότητά του να διαχειρίζεται το στρες." Όταν η σχέση αυτή είναι προβληματική, μπορεί να προκαλέσει αρνητικές συμπεριφορές στη μετέπειτα ζωή του παιδιού, όπως επιθετικότητα, εγκληματικότητα και τάση για αυτοκτονία.

"Η μήτρα της μητέρας είναι το πρώτο οικολογικό περιβάλλον στο οποίο ο άνθρωπος βρίσκει τον εαυτό του και το πρώτο σχολείο μέσα στο οποίο μαθαίνει πώς να συνυπάρχει μ' αυτό". Στις πρώτες, λοιπόν, στιγμές της ζωής του ανθρώπου μπορούμε ν' ανακαλύψουμε τα αίτια των ποικίλων ψυχολογικών και σωματικών προβλημάτων. Πολλές διαταραχές οφείλονται είτε σε αρνητικές καταστάσεις που βίωσε η μητέρα κατά τη διάρκεια της κύησης, είτε σε τραυματικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια του τοκετού.

Αυτές ακριβώς τις καταστάσεις προσπαθεί να ερευνήσει η προγεννητική ψυχολογία και ψυχιατρική, η οποία στοχεύει στην "επανενεργοποίηση και μελέτη της μνήμης και του περιεχομένου του συνειδητού" οδηγώντας έτσι σε μια "νέα ανάγνωση και βίωση του κόσμου".

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως είναι τεράστια η ευθύνη της κυοφορούσας μητέρας. Η μύηση της στο θαύμα της συν-δημιουργίας, η συμμετοχή της στο ακατάληπτο αυτό λειτούργημα της μητρότητας είναι συγχρόνως η λαχτάρα, ο πόθος της αλλά και μια πράξη απεριόριστης ευθύνης. Ευθύνης προς το κυοφορούμενο παιδί και κατά συνέπεια προς την κοινωνία ολόκληρη. Η ευθύνη αυτή κάποτε γεμίζει τη μητέρα με ενοχές, φόβους και ανασφάλεια. Ωστόσο η μητέρα που βιώνει την αγιαστική χάρη των Μυστηρίων της Εκκλησίας και τη μεταμορφωτική δύναμη του Αγίου Πνεύματος, αφού επιτελέσει όσα σοφά ορίζει η επιστήμη, επαφίεται στη Χάρη του Θεού, εμπιστεύεται σ' Εκείνον τον καρπό που της χάρισε και ελπίζει σε μια καλή κι ευλογημένη έκβαση.